

Կալյարան

ISSN 1829-4391

2019#4

Շապիկին՝ Շմավոն Շմավոնյանի կտավներից

ԷԴԻՑ ՊՐԻՆՏ

Երևան, Թումանյան 12
հեռ.՝ (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵԱՐԻՆԵ ԿՈՈՅԱՆ
ԽՎՈՒԹՅԱՆ ԾՈՒԹ

3

ԳԱՅԱՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
ՀՈՒՍՏԻ, ՀԵՆՎԱԾ

15

ԱԵԻՆԵ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ
ՉՈՐՐՈՐԴ ՊԱՏԵ

22

ՀՈՎԻԿ ՎԱՐԴՈՒՍՅԱՆ
ՀԱՆԵՐԺԱԿԱՆ ԾԱՐԺՈՒՄ (հատված վեպից)

24

ԷՏՅԵՆ ՎԵՌՀԱՍԵՆՏ

ՎԱՐՃ ՊԱՏՍՎԱԾՔՆԵՐ

ԱՆՍՈՒՈՐ ՀՅՈՐԸ

33

ՓՈՐՈՑԻ ԾԱՅՐԸ (թարգմ.՝ Ալեքսանդր Թոփչյանի)

36

ԽՈՒՐԻԱՆ ՍԱԼՉԱ

ՄԻՈՒԵՏ 2

39

ԳՐԸ

40

ԿՅԱՆԸ ՍԽԱՍՈՒՆՔ Է (թարգմ.՝ Անահիտ Մարգարյան-Անտոնյանի)

41

ԲՈՐԻՍ ԶԱՅՅԵՎ

ՊԱՏՏՈՆԱԿԸ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱ

43

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄ ԵՎ ՊԱՏՏՈՆԱԿԻ ՄԱՍԻՆ (թարգմ.՝ Կարինե Մեսրոպյանի)

52

ԵՍԵ

ԸՆՏԱՆԻՔԸ ՀԱՄԱԾԽԱՐՀԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐԻ

ՄԱՅՔԻՆ ԹԻՐԱՆՆԵՐԻՑ ՄԵԿԸ

59

Կարգադրում

Հրատարակված է պետական աջակցությամբ

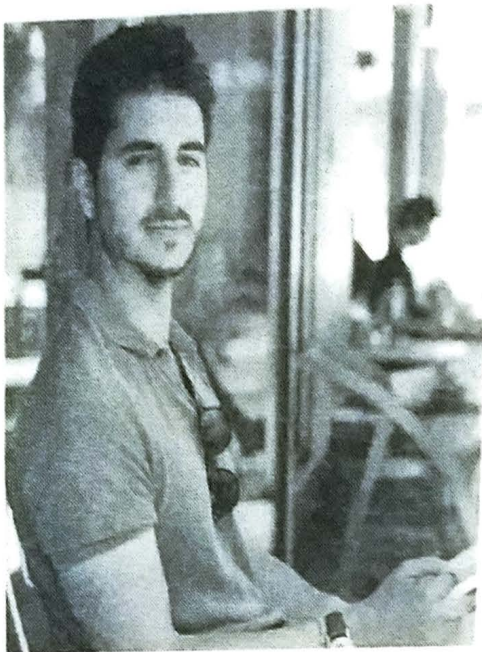
Խմբագիր՝ Սուսաննա Հարությունյան

ԿԱՅԱՐԱՆ (2019.4): Գրական հանդես.- Եր.: Էդիթ Պրինտ, 2019.- 64 էջ:

Կապարան
ԳՐԱԿԱՆ ԱՄՈՒՄ

ISSN 1829-4391

© Էդիթ Պրինտ, 2019

ԽՈՒԽԱՆ ՍԱՆՉԱ

Կայարան
ԳՐԱԿԱՆ ԱՄՈՒՅ

Խուլիան Սանչան (Կադիս, 1988 թ.) իսպանական բանասիրության թեկնածու է, իսպաներենի դասախոս և հետազոտող: Աշխատում է Կադիսի պետական համալսարանում և համագործակցում մի շարք կազմակերպությունների հետ՝ որպես խմբագիր և լեզվաբանական խորհրդատու: Ապրել է Եվրոպայի տարբեր երկրներում, խոսում է 6 լեզուներով՝ իսպաներեն, ֆրանսերեն, կատալերեն, անգլերեն, պորտուգալերեն, ռուսերեն: Իր իսկ վկայությամբ՝ մեծ կիրք ունի գրականության, փիլիսոփայության, կինոյի հանդեպ, բայց առավել պաշտում է սպիտակ թուղթը, որի «դատարկության վախից» (*horror vacui*) ծնվում է նրա ստեղծարար բնագործ՝ փոխադարձաբար կապված մասնագիտությանը և գեղարվեստական ստեղծագործություններին, որի հետևանքով չի դադարում անընդհատ մշակել գիրը: Խմբագրել է «Զոմբիները կարդալ չգիտեն» (*Los zombis no saben leer*) (2009-2013թթ.) գրական ամսագիրը: Հեղինակ է պատմվածքների, որոնք տպագրվել են տարբեր անթոլոգիաներում և մրցանակաբաշխություններում, ինչպես օրինակ՝ «Անունս Մարկոս է, և ես Կադիսից եմ» (*Me llamo Marcos y soy de Cadiz*) (Դոլեն, 2011թ.): Ներկայացվել է նաև բանաստեղծական ժողովածուներում և ամսագրերում՝ «Լիսաբոն» (*Lisboa*) («Մարեմագնում» ամսագիր, Օվիեդո, 2018թ.), «Հարվածներ» (*Golpes*) («Ծխի տետրեր» ամսագիր (*Cuadernos de Humo*), Նյու Յորք, 2018թ.) և այլն:

«Միլյունները» (Կադիս, Ediciones en Huida հրատ., 2019թ.) պատմվածքների՝ նրա հրատարակած առաջին գիրքն է:

ՄԻՆՈՒԵՏ 2

Միմայի երազները

Միմայի երազներն աշևան գալու հետ ավելի դաժան էին դառնում: Առաջինը տեսավ մեկը, որտեղ անհրաժեշտ էր թռչել պատուհանից, որովհետև կրակն սկսում էր այրել փայտե հին ամառանոցը: Արթնանալուց հետո առաջին ձեռքերն էին: Զառանցանքին ընդմիջում չեղավ, քանի որ հաջորդ գիշերը նու սպասվում էր նույնիսկ ավելի վատ և անգամ՝ անհավանական մի բան, ինչին ստիպված էր առերեսվել, քանի որ դեռևս բացահայտված չէ՝ ինչպես պայքարել անգիտակցականի և անկառավարելիի դեմ: Ինչպիսի անհեթեթք համեմատում ենք մեզ կենդանություն տվողի ու մեր ամբողջ գոեհիկ գոյությունից տասնյակ միլիոնավոր տարիներ առաջ ստեղծվածի հետ: Այն խամղծավանջում, որտեղ ծեր հայելին ինչև արտացոլում էր, իր հարթ մաշկը չէր, ոչ էլ՝ իր՝ դասական ֆիլմի դերասանուհու ոսկե վարսերը, ոչ էլ՝ հաստ ու կյանքով լեցուն շուրթերը, ոչ էլ՝ սեքսուալ թարթիչները, այլ՝ պարզապես մի մեռյալ դեմք՝ խախտված ոսկորների համախումբ՝ չարագործ ուրվագծի վրա, որը սարսափեցրեց անգամ ասպետական վեպերից դուրս եկած ամենասրամիտ ու խիզախ սուսերամարտիկին: Երեք օր էր անցել. նա նորից ցատկեց մահձակալից՝ քրտնած և բղավոցներով: Սև հագած տղամարդիկ հայտնվել էին սենյակում և սպառնում էին տանել անձանոթ ինչ-որ տեղ: Ինչ կարող էր պատահած լինել Միմայի մտքում: Ինչ տարօրինակ անտեսանելի իրադարձություններ էին այդքան դաժան դեր խաղացել նրա անձնական և թանկագին երջանկության դեմ: Նա խոշտանգվում էր բոլոր այս հարցերով, որոնց համար դեռ պատասխան չունեիր: Հիշում էր, որ մանկուց կարդացել է ֆրոյդյան ցնորային տեսությունները երազների նշանակության մասին և լսել էր, որ երազը, ինչպես ռուսական «Մատրյոշկա» խաղը, կրկնություն է. գուցե մենք երազն ենք մեկ ուրիշի, որը երազ է տեսնում, և այդպես՝ մինչև անսահմանություն կամ գուցե ոչինչ իրական չէ և, եթե նույնիսկ իրական է, ապա միայն ներկայացվում է՝ իբրև այդպիսին: Պատմության ընթացքում փիլիսոփաների, մտավորականների, նաև աշխարհիկ մարդկանց մի մեծ բազմություն կասկածի

Կարաման
ԳՐԱԿԱՆ ԱՄՈՒՅՐ

տակ է դրել իրականության հյուսվածքները՝ նշելով ճշմարիտի և ֆիզիկականի միջև եղած հեռավորությունը: Դոն Բիշոտը երևակայում էր, որ հմայողների ու հսկաների դեմ պայքարող հեծյալ է: Մարդկության մեծագույն մասը միևնույն վերջին ժամը հավատում է ամենակարող աստվածներին: Կես կյանք մենք քնած ենք և չենք էլ հասկանում՝ ինչ է նշանակում դա, չգիտենք՝ ինչ գրողի տարած է կատարվում մեզ հետ, միևնույն մեր մկանները թուլանում են, և մեր կուպերը՝ գոեհիկ թատրոնի վարագույրներ, փակում են թատերաշրջանը: Սիման սուզված էր այս բոլոր մտքերի մեջ՝ միևնույն մարմինը կհանգստանար ևորամուտ աշնան թարմ խոտի վրա, և իրեն հարցեր էր տալիս այդ աիծյալ երազների մասին, որոնց հետևանքով ինքն իրեն այժմ բանտարկյալ ու զոհ էր զգում: Նա սկսեց խաղալ խոտի հետ՝ ձեռքով մեղմորեն պոկելով այն, և հանկարծ, ինչպես շողը, որը ծառը կիսում է երկու մասի, զգաց, որ մեկն իրեն զննում է շատ հեռվից և վախեցած նայեց երկնքին:

Ամիսն արթնացավ աշխարհի այլ տարածքում և չէր հասկանում՝ ո՞վ էր Սիման և ոչ էլ՝ ինչու երազում տեսավ այդ ամենը, բայց ժպտում էր, որովհետև առաջին անգամ նա զգացողություն ունեցավ, թե տիեզերքի բնական համախումբը կարող է մի այդպիսի նշանակություն ունենալ՝ մի վերջին իմաստ կամ առաջին, որը մարդիկ դեռևս չեն անվանել:

ԳԻՐԸ

Մեկը գրում է մի անհատակ բակի բնագրից, ինչպես սիրեկանը, որը մերկանում է առանց ճակատագրի բանաստեղծության մեջ: Կան պատկերներ, որոնք հայտնվում են երազում, և մյուսները, որոնք մեզ երևում են մեր աչքերի առջև, բայց սրանցից և ոչ մեկն էլ չի հաստատում ճշմարտությունը: Ամենը, ինչն ապրում ենք կամ անգամ ինչը կարդում ենք, արտահայտելի սահմաններից շատ հեռու արձագանք ունի: Լեզուն, բացի այդ, չի օգնում և ոչ էլ ևույնիսկ չի մոտեցնում իրականությանը. պոեզիայի կամ գեղեցկության վերջին խնդիրը:

«Սիլուետները» կարող էր լինել պատմությունների օրգանական համախումբ՝ գլխավոր նկարված կտավ, որտեղ սերը և մահը, արյունը, գառանցանքը և երևակայությունը որոշակի պատում ունեն: Երբեմն առօրեական մասնիկները վերափոխվում են կախարդական ինչ-որ բանի և գոյությունը՝ միշտ զարմանալի, մեզ բորբոքում է ևոր բույրի գաղափարով, ֆանտաստիկ ինչ-որ բանով, որը հայտնվում է ինչպես ստվերը՝ դանդաղորեն՝ դռան ետևից: Մենք զննում ենք իրականության ձևերը, բայց երբեք բացարձակ կերպով չհասնելով դրանց. այն մեզնից փախչում է մի պարզ ակնթարթում, որն անվանում

այս
կամ փորձում ենք սահմանել, երբ համարձակվում ենք դնել կադապարների
մեջ: «Սիլուետները» մեր առավելագույն տարակույսների արտահայտումն են:
էյն, ինչն իրական է, և այն, ինչը դադարում է այդպիսինը լինել՝ ոչ միայն փի-
լիսոփայական արտացոլում է, այլև ամբողջ գրի հիմքն ու ծննդոցը: Միևնույն
ժամանակ նրա համար, ով գրում է այս տառերը, անբաժանելի է վարժան-
քը՝ մի բան արարելու բուն փաստով, որը սպիտակ թղթից վեր բարձրանալով՝
իր սեփական կյանքն է ստանում և սիլուետներից անդին՝ մեզից մեծ մասի
համար դեռևս անճանաչելի աշխարհների ու մարդկանց մարմիններ թափան-
ցում: Այս գեղարվեստական փոքր երկերը կենտրոնացնում, խտացնում են
սարսափներ, մի շարք մտապատկերներ, որոնք խորհրդածում են կյանքի և
մահվան շուրջ՝ երբեք չպարզելով հանգուցալուծումը, վերջնական մեկնաբա-
նությունը թողնելով ընթերցողին, որը միշտ դրան սպասում է:

ԿՅԱՆՔԸ ՄԽԱԼՄՈՒՆՔ Է

Սիրելի՛ Կարմեն,

Կյանքը ցավոտ է, քանի որ կյանքը սխալմունք է, դառն ու հրաշալի սխալ-
մունք՝ ասես պոկված երկկթից մի անմեղ աստծո ձեռքով: Աշխարհի առաջին
ատումից մինչև վերջինը, բակտերիաներից մինչև հենց մենք՝ ինքներս՝ մարդ
եակներս, փղերը, ընձուղտները, վիրուսները, առարկաները, ողջերն ու մե-
ռածները, ամենը, ինչը պատկանում է այս դատապարտված տիեզերքին, ծա-
գում է միևնույն փորձից, մի շարք մուտացիաներից, անփույթ էվոլյուցիայից՝
կայուն և ծույլ, Գեայի գրկախառնությունից և անդադար ալիքից, որը ի վերջո
մեր գոյությունն է: Այդտեղից շարժվում ենք նաև ես ու դու, անգամ մեր սայ-
թաքումները, անխոստովանելի սխալները, արցունքները, որոնք, մեզ կամա-
չեցնեին, եթե ցանկացած մեկը տեսներ, նաև՝ հարվածները, որոնք, ինչպես
մակարույծ փոխաբերություններ, կպչում են մեր կրծքին և պոկում մի կտոր
նրանից, ինչից կարծում ենք, որ արդեն երբևէ կորից չենք զգալու:

Մեզ նվաստացնում են, և մենք մեզ նվաստացնում ենք, ջրի մակերևույթ
ենք դուրս գալիս և կորից մի մռայլ ամպ տեսնում, որը կոտրում է մեր հույսը,
բայց, գիտես ինչ, կյանքի գաղտնիքը այդ ամենից շատ անդին է: Քանի որ
այդ ամենն ուսումնառություն է և մինչև անգամ՝ մեր սիրելի մարդկանց մեռ-
նելը տեսնելը և հասկանալը, որ մի օր բոլորս ենք անցնելու այդ տրանսով:
Ինչպես նաև ավելի անդին է, քան մեր պապիկի հիվանդությունը, որին սի-
րում ենք, աշխատանքային իրավիճակից ձնշված երիտասարդը կամ կարո-

Կայսրան
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՄՆՈՒՅՆ

տարադձ ծնողները, որոնք ստիպված են տեսնել, թե ինչպես է իրենց որդին արքայությունը: Տիեզերքի հզորությունը մի բան է, որը վեր է հառնում ցանկացած կանալու: մի բան է, որը չի ձանաչում ո՛չ լավ, ո՛չ վատ, ո՛չ մթություն, ո՛չ լույս, ո՛չ բարություն կամ չարություն, այլ որ ամեն բան համախմբում է, ամեն բան խտացնում ու բացատրում: Մեզ տևեցավ են թողնում մայրի մեջտեղում է, ամեն բանում երբեմն ամենից շատ էինք հավատացել՝ սխալմամբ մտածելով, թե ինչ փոքր արժեք ենք, հետևաբար, ունեցել: Մեզ լքում են, և մեզ լքում ենք, թե ինչ և մի օր սովորում արժևորել ամենը, ինչը արել և եղել ենք, ամենը, ինչը մեզ է պատկանում, ինչը երբեք, ոչ մի անիծյալ դեպքում չեն կարողանա մեզից գողանալ՝ սովորածը բոլոր անկումներից, հարվածներից, լացերից, պատրասքներից, հույսերից, օժանելիքով խոստումներից և բացարձակապես ամեն ինչից, որ մեր բախտավոր աչքերը տեսել են:

Կա, այնուամենայնիվ, մի գաղափար, որը միշտ հաղթում է՝ անկախ ամեն ինչից, անկախ իրերի ու ժամացույցի սլաքի անկասելի անկումից, ճախողումներից, օտար իրավիճակներից մեր արձագանքներից, որոնք նույնիսկ չենք կարող կառավարել: Եվ դա, քույրիկս, սիրո գաղափարն է, սիրո, որն ամեն ինչի մեջ է, ոչ միայն մի մարդու կամ հուշի մեջ: Մերը, որը շարժում է երկինքը, սարերը և աշխարհը, սերը, որը ստիպում է, որ ամեն բան ունենա միևնույն իմաստը, որ գոյություն չունենա դիտվողը, քանի որ արդեն չկա դիտողը, սերը, որ ստիպում է հասկանալ նույնիսկ ամենասարսափելի թշվառությունները, և որը տալիս է վերջապես միակ իմաստը, որ կյանքն ունի, այն, որը պատկանում է մեզ, այն, որը ներառում ու գրկախառնում է ժամանակի հետ, որը լափում է մեզ: Գիտեմ, որ երբեմն պատրաստ չենք տեսնելու դա, որ որոշ հիասթափություններ կուրացնում են մեզ, և որ ուղեղը՝ բնությունից հոռետես, մեզ փորձում է նետել դեպի այդ հեղհեղուկ ավազը՝ հուսահատությունը: Բայց դա սխալ է. միշտ, միշտ սերը հաղթում է տարբեր կերպերով, քանի որ միակ ձևն է, հանուն որի դեռևս ողջ ենք:

Կուզենայի պատմել քեզ այս ամենը նախկինում, բայց ժամանակ չէինք ունեցել, կամ գուցե դեռևս փորձառությունը մեզ չէր հասցրել համապատասխան պահի ու տեղի, որպեսզի կարողանայիր ստանալ այս նամակը քո ավագ եղբորից, որը միշտ, չնայած բազմաթիվ ու օտար իրավիճակների, եղել ու կլինի քեզ հետ, և որը քեզ սիրում է: Քեզ գրում եմ այս մասին նոր տարին սկսելուց մեկ օր առաջ: Ինձ թվում է՝ ամենապատեհ առիթն է տոնելու այն ամենը, ինչին միևնույն պահում հասել ենք: Միշտ հիշիր. այն ամենի անդունդում, ինչը նույնիսկ չտեսանք, թաքնված են մնում անհամար հրաշալիքներ:

Թարգմանությունը՝ Անահիտ Մարգարյան-Անտոնյանի

Կալյարան

ԳՐԱԿԱՆ ԵԱՆՂԵՍ

КАЯРАН

альманах

современная проза

Հրատարակչության խմբագիր՝
Գալյա Հովհաննիսյան-Կիրակոսյան

Համակարգչային ձևավորումը՝
Լիանա Մինասյանի

Կազմի ձևավորումը՝
Ալվարդ Օհանջանյանի

Տպագրությունը՝ օֆսեթ

Չափսը՝ 70x100 1/16

Ծավալը՝ 4 տպ. մամուլ

Տառատեսակը՝ Ghabuzian Mymekh

Տպաքանակը՝ 200